

ТИПОЛОГІЯ ГІБРИДНИХ НЕОЛЕКСЕМ В РАМКАХ ТЕОРІЇ НЕОЛОГІЇ

Стаття присвячена концептам гібрид та гібридизація у межах теорії неології. Автором запропонована типологія гібридних утворень у відповідності до різних критеріїв, розрізняються структурні підтипи даних лексем, виокремлюються найпродуктивніші типи.

Ключові слова: неологія, гібрид, гібридизація, конфікс, афікс.

Статья посвящена концептам гибриды и гибридизация в рамках теории неологии. Автором предлагается типология гибридных образований согласно разным критериям, различаются структурные подтипы данных лексем, выделяются самые продуктивные типы.

Ключевые слова: неология, гибриды, гибридизация, конфиксы, аффиксы.

The article deals with concepts hybrid and hybridization within the scope of neology theory. The typology of hybrids with accordance to different criteria is proposed by author; structural subtypes of these lexemes are differentiated, the most productive types are distinguished.

Key words: neology, hybrid, hybridization, confix, affix.

Гібридна неологія сприяє збагаченню лексики різних мовних реєстрів, особливо вокабуляру технолектів (*anticorps, ovocyte*), медіа та реклами (*pancake*), а також словника деяких соціолектів, наприклад, мови молоді (*top-niveau, couillav*). Однак, у працях, присвячених проблемам лексикології та словотворення, концепти гібрида та гібридизації є нечіткими, і навіть двозначними та головне – обмежуються вивченням структурального, класичного типу гібрида у французькій мові (конфіксальний гібрид). Французькі лінгвісти рідко беруть до уваги динамічний та змінний характер феномену гібридизації, а, отже, і відсутнє вивчення теорії гібридної неології. Проте, процеси гібридизації широко вивчаються дослідниками-славістами, особливо української, польської та чеської мов (Н.Клименко, Є.Карпіловська, Л.Кислюк 2008, D.Buttler 1986, 1990; J.Obara 1986; S.Warchoł 1986).

Метою даної статті є пропозиція типології гібридних утворень за різними критеріями. Представимо кілька типологій лексичних гібридів у відповідності до різних критеріїв.

Морфологічна типологія. Це – найважливіша класифікація лексичних гібридів, яка укладена згідно різних типів морфологічної організації.

1. *Гібриди, утворені шляхом словоскладення.* Словоскладення, в широкому смислі слова, передбачає всі традиційні утворення, такі як синапси та складні лексеми. Сюди також ми вносимо абрєвіації та телескопізми. Класифікація, що подається далі, охоплює тільки регулярні типи, формації фантазійного, оказіонального характеру сюди не входять (*démterdenzisch*): 1) іменник + іменник: *gestalt-thérapie, médecine-ball*; 2) іменник + прикметник: *french cancan, Clean-email*; 3) іменник + інша частина мови: *Café Ludo, égo-training*; 4) прикметник + прикметник: *sanctosépulcral, austro-prussien*; 5) синап-

сія: *harpon de spudding, toiture a sheds*; 6) lexie nominale complexe: *light emitting diode, amplificateur de public address*; 7) телескопізми: *Velourex (velours + rex), Incoloy (incolore + alloy)*; 8) абрєвіації: *F.I.V. (fécondation in vitro), D.N.S. ("Domain Name Server")*. 2. Гібриди, створені з допомогою конфіксації. Серед всіх морфологічних типів гібридів, ця класична схема (зокрема, часткова конфіксація) є безсумнівно найпродуктивнішою. Розрізняємо гібриди повністю конфіксальні (греко-латинські), частково конфіксальні (корінна основа, що поєднується з конфіксом, який розміщується на початку або в кінці), так і всі види конфіксальних розширень: а) повна конфіксація: *lactogune, aérodug*; б) часткова конфіксація: *néoclassique, cancérologie*; в) розширення: *hypofifriophobie, fruidémérologie*. 3. Гібриди, створені з допомогою афіксації. В порівнянні з попереднім типом, дані утворення представляють менше гібридних формантів і їхня продуктивність є незначною: а) гібридні префікси: *hypercorrection, infrarouge*; б) гібридні суфікси: *bronzing, tirav*. 4. Гібриди-звороти (гібридні висловлювання). Характерні, зокрема, для розмовного мовлення, дані гібриди поділяються на два основних підтипи: а) дієслівні висловлювання: *être croque-love, être low-tech*; б) адвербіальні висловлювання: *grosso merdo, what mille de temps*.

Гібриди, створені дериваційними засобами та гібриди-запозичення. Гібриди можуть бути утворені у французькій мові, або запозичені з інших мов. Гібриди, створені дериваційними засобами є набагато чисельними, ніж ті, що створені з допомогою запозичення, формуються в процесі гібридизації, який ми розглянули вище. Стосовно другої категорії гібридів, потрібно розрізнити два випадки. Перший: гібрид може бути створений в іншій мові, не у французькій. А французькій мові залишається тільки його запозичити, асимілюючи даний гібрид на різних рівнях, зокрема, на графо-фонетичному. Так, іменик *monocle* не є гібридом, створеним з допомогою дериваційних засобів в сучасній французькій мові, а гібридом-запозиченням з латинської мови: *mono[s]*, грецький формант + *oculus*, латинська основа. Лексема *automobile* має статус гібрида, створеного з допомогою дериваційних засобів, тільки у мові, де вона була створена (у французькій), а у мовах, які її запозичили, є звичайно гібридом-запозиченням (*автомобіль* в українській мові, наприклад).

Дещо протилежний механізм спостерігаємо в деяких гібридах, утворених через запозичення, наприклад *ventôse*. Як зазначає А.Леклерк [9: 310], дане слово є запозиченим з латинської мови, і представлене уже в адаптованій формі. Його етимон *ventosus* не має статусу гібрида. Запозичуваність елемента *-ôse* є помітною по відношенню до його еквівалента *-eux* в лексемі *venteux*. Проте, *nivôse* не є гібридом, оскільки його обидва морфемні елементи є *sont de type savant*, в протилежність до його еквівалентів *non savants* у лексемі *neigeux*.

Інтерференційні гібриди. Поява деяких гібридів є результатом інтерференції двох або більше мов. Ми пропонуємо їх називати *інтерференційними гібридами*. Такі гібриди охоплюють велику кількість ономастичних утворень. Інтерференційні гібриди ономастичного типу (і, особливо топоніми) перманентно з'являються, даючи географічні назви (так, англо-французький білінгвізм в Луїзіанні в XVIII-XIX ст. породив численну кількість топонімічних гібридних структур, які містять французький формант *-ville*. Наприклад, *Greenville, Nashville, Hopkinsville, Huntsville, Kirksville* тощо [13: 300];

і навпаки, інтерференційні гібриди деномінативного типу є зазвичай оказіональними інноваціями. Наприклад, префіксальний гібрид *disconnecté* (замість *déconnecté*) [7: 122].

Французькі лінгвісти вивчають ономастичні гібриди особливо з точки зору діакронії (див. зокрема E.Nègre 1990; H.Dorion et J.Poirier 1975; A.Namou 1992). Так, Е.Негр поділяє топонімічні гібридні утворення на гібридні деривати (наприклад, *Bugniures*: герм. *Bunno* + романський суфікс жін. мн. *-arias*; *Bunn-arias* [terras]: *terres de Bunno*) та гібридні складені слова (напр.: *Basemont*: герм. *Baso* + лат. *montem*) [11]. Традиційне вивчення інтерференційних гібридів не є сумісним з нашою теорією. По-перше, в тому, що воно є головно діакронічним, зокрема, стосовно ономастичних гібридів, і, по-друге, даний підхід змішує гібриди та асимільовані запозичення на дериваційному рівні.

Деномінативні гібриди та авторські гібриди. У відповідності до функцій неологізмів, гібриди можна поділити на два основних класи: *гібриди деномінативні* та *авторські гібриди*. 1. **Деномінативні гібриди.** Створені для найменування нових понять, що використовуються, зокрема в галузі техніки та науки, ці гібриди запозичують свої іншомовні форманти, зокрема з латинської та грецької мов. Загалом, йдеться про гібриди-інтернаціоналізми, утворені головно, як: а) засіб міжнародного спілкування; б) для економії та лаконічності, які забезпечують, зокрема, їхню повністю чи частково нефіксальна структура; в) для семантичної точності (цей аспект підкреслюється, зокрема, Д.Батлер та Д.Корбен). Для ілюстрації останнього пункту, згадаємо положення Д.Корбен, яка викремлює семантичну конкретизацію (особливо класифікуючи функцію) окремих неологізмів з формантом *savant* (“археоскладник”, як називає авторка), чи префіксальний, чи конфіксальний. Саме цей формант виконує функцію класифікатора, уточнюючи різні характеристики просторової чи часової (*transatlantique, exocentrique, intracrânién...*), кількісної оцінки (*monosité, bipolaire, microampère, nanoseconde...*) тощо. 2. **Авторські гібриди.** Особливо помітні в літературі та у мові різних соціолектів (розмовній мові, арготі тощо), вони виконують поетичні, сатиричні, експресивні, ігрові функції. Механізм їхнього утворення головно полягає у комбінації стилістично та семантично протилежних елементів (*pluricon, trouillomutre, toiletologue*), елементів, які, зазвичай, повинні бути відокремленими (H.Marchand 1969; J.Cellard et A.Rey 1991; D.Buttler 1986, 1990)

Отже, серед різних структурних типів гібридів, конфіксальна гібридизація залишається найпродуктивнішою. Також потрібно підкреслити процес часткової конфіксації, який є дуже продуктивним, особливо у мові мас-медіа та реклами. Переважна більшість даних авторських утворень має оказіональний характер та композитну структуру. Тут розрізняємо два структурних підтипи: конфіксальні елементи можуть приєднуватися до автономних корінних основ (*aérovile, multimodal, médiacratie, toiletologue, sartrophage, chocolatophilie*), або до усічених корінних основ (*publiphobe, télévore, europhile, écocide*). Серед афіксальних гібридів, найпродуктивнішими є ті, які мають префіксальну структуру (*subaigu, ultra-chic, anticorps, hypercorrect*, etc.). Серед неklasичних формантів, найактивнішим гібридним суфіксом є англійський *-ing*, який приєднується до французьких основ (*ramping, bronzing, frotting*). Іншим формантом є *-av*, флексія походження з циганської мови, що додається до французьких основ, та виконує роль суфікса у французькій мові (*pourav, couillav, tirav*). Інші іншомовні неklasичні афікси спостерігаються не так часто (*overvitaminé, ordurissimo*).

ЛІТЕРАТУРА

1. Клименко Н.Ф., Карпіловська Є.А., Кислюк Л.П. Динамічні процеси в сучасному українському лексиконі / Н.Ф.Клименко, Є.А.Карпіловська, Л.П.Кислюк. – К.: Видавничий Дім Дмитра Бураго, 2008. – 336 с.
2. Buttler D. Formacje hybrydalne w różnych okresach rozwoju i warstwach słownikowych polszczyzny / Formacje hybrydalne w językach słowiańskich // D.Buttler. – Lublin: UMCS, 1986. – S. 24-31.
3. Buttler D. Hybrydy w nowym słownictwie polskim / Poradnik Językowy // D.Buttler. – 1990. – pp.145-150.
4. Cellard J., Rey A. Dictionnaire du français non conventionnel / J. Cellard, A. Rey. – Paris: Hachette, 1991. – 908 p.
5. Corbin D. Morphologie dérivationnelle et structuration du lexique / D.Corbin. – Tübingen, Max Niemeyer Verlag, 1987. – 422 p.
6. Dorion H., Poirier J. Lexique des termes utiles à l'étude des noms de lieux / H.Dorion, J.Poirier. – Québec: Presses de l'Université Laval, 1975. – 162 p.
7. Forlot G. Variation lexicale et reconstruction sémantique en migration: le cas de Français expatriés en milieu anglo-canadien / La linguistique. 2(35) // G.Forlot. – 1999. – pp.113-126.
8. Hamon A. Les mots du français / A.Hamon. – Paris: Hachette, 1992. – 511 p.
9. Leclercq H. Néologismes d'origine grecque et latine pendant la Révolution française / H.Leclercq // Les études classiques. – № 57. – 1989. – pp. 303-316.
10. Marchand H. The Categories and Types of Present-Day English Word-Formation / H.Marchand. – München: Verlag C. H. Beck, 1969. – 545 p.
11. Nègre E. Toponymie générale de la France / E.Nègre. – Genève: Libraire Droz, 1990. – 668 p.
12. Obara J. Hybrydy i pyłkalki na tle innych jednostek językowych obcego i rodzimego pochodzenia / J.Obara // Formacje hybrydalne w językach słowiańskich. – Lublin: UMCS, 1986. – ss.59-73.
13. Rudnyćkyj J. B. Names in contact: Canadian pattern / Henri Dorion, dir. Les noms de lieux et le contact des langues. Place Names and Language Contact // J. B. Rudnyćkyj. – Québec: Presses de l'Université Laval, 1972. – pp.293-301.
14. Warchoń S. O derywacji hybrydalnej / Formacje hybrydalne w językach słowiańskich // S.Warchoń. – Lublin: UMCS, 1986. – pp.107-122.